

Harkai István

*Az internet hatása a többszörözési és
a nyilvánossághoz közvetítési jogra*

Iurisperitus Kiadó
Szeged, 2021

A Pólay Elemér Alapítvány Könyvtára

Sorozatszerkesztő:

Balogh Elemér
egyetemi tanár

© *Harkai István, 2021*

Lektor:

Faludi Gábor
Grad-Gyenge Anikó

A kutatást az EFOP-3.6.2-16-2017-00007 azonosító számú, Az intelligens, fenntartható és inkluzív társadalom fejlesztésének aspektusai: társadalmi, technológiai, innovációs hálózatok a foglalkoztatásban és a digitális gazdaságban című projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap és Magyarország költségvetése társfinanszírozásában valósul meg.

Műszaki szerkesztő:

Kovács Ildikó

Felelős kiadó:

Görög Márta dékán, a Pólay Elemér Alapítvány kuratóriumának elnöke

Készült az Innovariant Kft.-ben

Felelős vezető: Drágán György

ISSN 1786-352X

ISBN 978-615-6268-07-5

TARTALOM

Előszó.....	9
Köszönetnyilvánítás	11
Rövidítések jegyzéke	13
I. Bevezetés és módszertan	15
1. A technológia, mint a társadalmi fejlődés katalizátora.....	15
2. Internetre költözött a világ.....	19
3. A szerzői vagyoni jogok természetéről, dióhéjban	21
3.1. Elméletek a szerzői jog alátámasztására.....	21
3.2. A szerzői jog jellege és szerkezete.....	25
4. A kutatás célja, szerkezete és az alkalmazott elemzési módszer.....	30
II. Fogalmi keretek.....	35
1. A többszörözés joga	35
1.1. Az „ősi” vagyoni jog	35
1.2. A többszörözés vagyoni joga digitális és online környezetben ...	39
1.2.1. A többszörözés joga a nemzetközi szerzői jogban, kü- lönös tekintettel a rögzítés megítélésére	39
1.2.2. A többszörözés joga az Egyesült Államokban	49
1.2.3. A többszörözés joga az Európai Unió szerzői jogában ...	50
1.2.4. A többszörözés szabályai az Szjt.-ben.....	60
2. A nyilvánossághoz közvetítés, mint a digitális műfelhasználások „uralkodó” vagyoni joga.....	63
2.1. Bevezető gondolatok – a művek immateriális formában való nyilvánossághoz juttatása	63
2.2. A nyilvánossághoz közvetítés fogalmának fejlődése.....	65
2.2.1. A nyilvánossághoz közvetítés fogalma a nemzetközi szerzői jogban	65
2.2.2. A nyilvánossághoz közvetítés fogalma az Egyesült Államok copyright rendszerében	75
2.2.3. A nyilvánossághoz közvetítés fogalma az Európai Unió szerzői jogában	78
2.2.4. A nyilvánossághoz közvetítés „nyilvánosság” fogalma ...	89
2.2.5. „Offline” nyilvánossághoz közvetítés esetei az EUB gyakorlatában.....	92
2.2.6. „Online” nyilvánossághoz közvetítés esetei az EUB gyakorlatában.....	97
2.2.7. Az EUB döntéseinek összegzése	103
2.2.8. A linkelés megítélése az Egyesült Államokban	107
2.2.9. A nyilvánossághoz közvetítés fogalma az Szjt.-ben.....	108
III. Korlátozások és kivételek a többszörözés és nyilvánossághoz közvetítés esetében.....	115

1.	Bevezető gondolatok – A korlátozások és kivételek szerepe a megfelelő egyensúly biztosításában	115
2.	Magáncélú másolatkészítés és más többszörözési kivételek és korlátozások	123
2.1.	Magáncélú másolatkészítés a nemzetközi szerzői jogban	126
2.2.	Magáncélú másolatkészítés és más többszörözési kivételek és korlátozások az Európai Unió szerzői jogában	135
2.3.	Magáncélú másolás és más többszörözési kivételek és korlátozások a magyar szerzői jogban	144
2.4.	Hatásos műszaki intézkedés: a korlátozás korlátozása	149
3.	Időleges többszörözés, mint szabad felhasználás	159
3.1.	Az időleges többszörözés által felvetett problémakör jellemzői	159
3.2.	Az efemer rögzítések	162
3.3.	Időleges többszörözés a nemzetközi, uniós és a magyar szerzői jogban	164
3.4.	Az időleges többszörözés az EUB esetjogában	176
3.5.	Az EUB döntéseinek összegzése	183
3.6.	Az EUB-n túl	184
3.7.	A RAM copy-doktrína az Egyesült Államok szerzői jogában	188
3.8.	A RAM copy-doktrína és a köré épült döntések kritikája	192
4.	Korlátozások és kivételek a nyilvánossághoz közvetítés vonatkozásában a nemzetközi és uniós szerzői jogban	195
4.1.	Korlátozások és kivételek a nyilvánossághoz közvetítés vonatkozásában a magyar szerzői jogban	199
4.2.	A linkelés, mint internetes hivatkozás és az idézés, mint szabad felhasználás összehasonlítása	200
4.3.	Az idézés szabályai a nemzetközi, uniós és magyar szerzői jogban	202
5.	A vagyoni jogok és korlátozásaik összehasonlításának eredményei	204
IV.	Felelősség a szerzői jog online megsértéséért	207
1.	A hozzáférés-szolgáltatók típusai	208
1.1.	A mentesülés esetei	210
2.	Hozzáférés-szolgáltatók felelőssége az esetjog tükrében, különös tekintettel a jogsértésről való tudomásra	212
2.1.	A másodlagos felelősség konklúziója	216
3.	A jogsértő tartalmakat nyilvánossághoz közvetítő szolgáltatásokkal szembeni fellépés egyes eszközei	219
3.1.	Weboldalak hozzáférhetetlenné tétele	219
3.2.	Értesítési és eltávolítási eljárás	223
4.	Alapjogok kollíziója	224
5.	A CDSM-irányelv 17. cikke	229
V.	Összegzés	235
	Záró gondolatok	239
	Irodalomjegyzék	241

ELŐSZÓ

2009-ben, amikor a saját PhD értekezésem védésére került sor, két kiváló opponenssel hozott össze a sors. Egyikőjük, Boytha György, a nemzetközi szerzői jog egyik legismerőbb alakja, sajnos már nincs köztünk. A kézirat köteté alakítását segítő észrevételei okán is azonban továbbéltek a róla kialakult emlékeim a disszertációban. Az értekezés másik bírálója Faludi Gábor volt. A tőle kapott számtalan impulzus közül – a jelen előszóhoz is kötődően – az egyik legfontosabb észrevétel az volt, hogy a vizsgált témaköreimet (P2P fájlcsere és zenei hangmintázás/sampling) oly módon jártam konstruktív módon körbe, hogy egyúttal nem javasoltam paradigmaváltást a szerzői jogon belül. Harmadik, immáron fokozatot szerzett doktoranduszom végső témájának megtalálásakor hasonló tanáccsal szolgáltam jómagam is. Annak ellenére, hogy az István által megjelölt, a szerzői vagyoni jogokat érintő fejlődési kérdések áttekintése önmagában alkalmas arra, hogy új paradigmák felállítására csábuljon a szerző.

A többszörözés és a nyilvánossághoz közvetítés vagyoni jogai ugyanis jelentős változásokat élnek meg napjainkban. A többszörözés jogára, önmagában nézve, talán kevésbé tűnhet ez igaznak. E jogosultság technológia-semleges szabályozása és a másolatkészítés univerzális és állandó sajátosságai okán a digitális társadalom jóval kevesebb kihívást állít e jogosultság értelmezése elé. Sokkal árnyaltabb azonban a kép, ha e vagyoni jogot összevetjük a társadalmi, a technológiai és az üzleti realitásokkal. Egyrészt a digitális technológiák térnyerésével a másolatkészítés lassan nem „cél”, hanem maga a „start”. A szerzői művek online térben történő felhasználása gyakorlatilag minden esetben az ideiglenes vagy tartós jelleggel létrehozott műpéldányokra épül. Ennyiben a többszörözés, szép lassan, olyan minimumtevékenységgé válik, aminek engedélykötelessé tétele csak papíron tűnhet reálisnak és szükségszerűnek. Nem is beszélve a kapcsolódó társadalmi gondolkodásról. Vagyis hogy miként is gondolhatják a szerzői jogosultak azt, hogy a végfelhasználói másolatkészítésért egyáltalán (így vagy úgy) fizetni kellene? Széleskörű az irodalma annak a kérdésnek, hogy jó irányba halad-e a szerzői jog akkor, ha mereven ragaszkodik olyan jogok érvényesítéséhez, amelynek a gyakorlati használata olyannyira mindennapos, mint a lélegzés vagy az étkezés.

Ennek a tendenciának egy további vetülete, hogy – a realitásokat szem előtt tartva – a modern szerzői jogban a többszörözés dominanciája megtörni látszik, és a helyét a nyilvánossághoz közvetítés joga veszi át. (Tekintsünk el e téren attól, hogy ezen felül is egyre inkább a hozzáférés ellenőrzése, az „access control” kezd a jogosultak legfontosabb kérdésévé válni.) Ma már nem az az igazi kérdés, hogy ki nyomtatja ki és sokszorozza a könyveket, hanglemezeket, kazettákat (vagy akár e-könyveket), hanem hogy miként juttatjuk el őket a vásárlókhöz: a fizikai térben (például papíron vagy elektronikus hordozón) vagy az online térben (különösen az interneten keresztül). Napjainkra egyértelműen ez utóbbi módszer szerinti üzleti modellek váltak „piacvezetővé”. A streaming (akár on-demand, akár lineáris hozzáférésről beszéljünk is) a 21. század selyemútja. Ezen keresztül jutnak el hozzánk a legértékesebb információk és tartalmak, sőt magunk is bekapcsolódhatunk a véráramba egy-egy fotónkkal, Wikipédia szócikkünkkel vagy TikTok videóinkkal. És annak ellenére is, hogy valamennyi utóbb említett esetben a jogvédett tartalom többszörözésére is sor kerül (egy vagy több esetben), a domináns kihívás az, hogy tudjuk e hozzáférhetővé tételt szerzői jogilag kontrollálni.

Harkai István disszertációja ezt a rendkívül képlékeny, normatív, gazdasági és társadalmi kihívásokat egyszerre tükröző, elméleti és gyakorlati problémákat is tartalmazó témakört dolgozza fel rendkívül igényes módon. Széleskörű (többnyelvű) irodalmi apparátusra támaszkodva, közel száz jogesetet vagy szakvéleményt kivesézve, pro és kontra érveket egyaránt felvillantva ismerteti álláspontját velünk a többszörözés és a nyilvánossághoz közvetítés vagyoni jogának történeti fejlődéséről, kereteiről (ide értve azok korlátait is), és – főleg – e jogok érvényesülését. A szerző munkája organikus fejlődés, tudatos építkezés eredménye. Számos olyan publikációja jelent meg Istvánnak,¹ amelyek a jelen kötet végső verziójában is helyet kaptak. Ahol ilyen történt, ott is elmondható azonban a lehető legaktuálisabb állapotok bemutatásának az igénye. (Régebbi publikációit nem csak újraolvasva és beszerkesztette e műbe, de további példákkal színesítette az akkor és ott leírtakat.)

Történeti ívet mutató, alapos és részletes, több elemében multidiszciplináris kötetet tart tehát a kezében a tisztelt olvasó. Örömmre így nem csak az szolgált, hogy a kötet szerzőjének témavezetője (és egyik legfontosabb kritikus) lehettem, de az is, hogy előszót írhattam ehhez a monográfiához. Remélem, hogy minden érdeklődő nagy érdeklődéssel forgatja majd Harkai István művét.

Szeged, 2021. január

Mezei Péter

¹ HARKAI István: „Hozzáférés megtagadva” – a weboldalak blokkolása, mint a jogérvényesítés lehetséges eszköze I. rész, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 11. (121.) évfolyam 2. szám, 2016. 23-51. o.

HARKAI István: „Hozzáférés megtagadva” – a weboldalak blokkolása, mint a jogérvényesítés lehetséges eszköze II. rész, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 11. (121.) évfolyam 3. szám, 2016. 71-99. o.

HARKAI István: *Mc Fadden kontra Sony Music – Újabb epizód a digitális jogérvényesítés európai bírósági gyakorlatában*, Jogesetek Magyarázata, 2017/3. 63-71. o.

HARKAI István: *Az időleges többszörözési kivétel az Európai Unió Bíróságának joggyakorlatában – I. rész*, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 14. (124.) évfolyam 5. szám, 2019. 79-97. o.

HARKAI István: *Az időleges többszörözési kivétel az Európai Unió Bíróságának joggyakorlatában – II. rész*, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 14. (124.) évfolyam 6. szám, 2019. 42-58. o.

HARKAI István: *Új üzleti modellek az audiovizuális művek nyilvánosságához közvetítésében – I. rész*, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 15. (125.) évfolyam, 2. szám, 2020. p. 7-38.

HARKAI István: *Új üzleti modellek az audiovizuális művek nyilvánosságához közvetítésében – II. rész*, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 15. (125.) évfolyam, 3. szám, 2020. p. 7-35.